

บันทึกหลักการและเหตุผล
ประกอบร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..)
พุทธศักราช ....

หลักการ

แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ดังต่อไปนี้
แก้ไขเพิ่มเติมหมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย โดยเพิ่มความเป็นวรรคห้า
ของมาตรา ๒๕ แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๒๙ เพิ่มสิทธิในกระบวนการยุติธรรมเป็นมาตรา ๒๙/๑ แก้ไข
เพิ่มเติมมาตรา ๓๔ มาตรา ๔๔ มาตรา ๔๕ มาตรา ๔๗ และมาตรา ๔๘

เหตุผล

โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ได้ใช้บังคับมาระยะเวลาหนึ่งแล้ว
แต่บทบัญญัติหลายมาตราที่เกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย หลายเรื่องยังขาดความ
ชัดเจน และไม่ครอบคลุมถึงสิทธิบางประการของบุคคล ได้แก่ สิทธิในกระบวนการยุติธรรมหลาย
ประการไม่ได้บัญญัติไว้ ทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติ ทั้งสิทธิในการขอลดอายุผู้ต้องหาหรือจำเลย
ในคดีอาญาและสิทธิในกระบวนการยุติธรรมกรณีอื่นๆ เสรีภาพในการชุมนุมที่มักอ้างความมั่นคงเป็น
ข้อจำกัดเสรีภาพของบุคคลเสรีภาพในการรวมกันจัดตั้งพรรคการเมืองยังขาดสาระสำคัญ ทำให้
กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญที่ตราขึ้นใช้บังคับ มีบทบัญญัติที่จำกัดการดำเนินกิจกรรมของพรรค
การเมืองและเป็นอุปสรรคและภาระของพรรคการเมืองเกินความจำเป็น สิทธิในการได้รับบริการ
สาธารณสุขของรัฐควรมีความชัดเจนและครอบคลุมถึงการได้รับหลักประกันสุขภาพโดยถ้วนหน้าด้วย
สิทธิของบุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์และผู้ยากไร้ ควรบัญญัติให้ชัดเจนและมีสภาพบังคับ
รวมถึงสิทธิของผู้พิการและทุพพลภาพ สิทธิของบุคคลซึ่งไร้ที่อยู่อาศัยและผู้วิกลจริตควรจะได้รับ
ความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐ ดังนั้น เพื่อให้บทบัญญัติเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของ
ปวงชนชาวไทย มีความชัดเจนและเกิดผลการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม ประชาชนผู้ที่ด้อยโอกาสทางสังคม
ได้รับสิทธิและความช่วยเหลือจากรัฐ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม จึงจำเป็นต้องตรารัฐธรรมนูญ
แห่งราชอาณาจักรไทยนี้

สิทธิในการขอลอยตัวชั่วคราวของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญายังไม่ได้รับความคุ้มครอง และได้รับการพิจารณาอย่างรวดเร็ว และจะเรียกหลักประกันจนเกินควรแก่กรณีมิได้ การไม่ให้ปล่อยตัวชั่วคราวต้องเป็นกรณีที่มีพฤติการณ์อันเชื่อได้ว่าหากปล่อยตัวชั่วคราวแล้วผู้ต้องหาหรือจำเลยจะหลบหนี หรือมีเหตุอื่นเท่าที่จำเป็นตามที่กฎหมายบัญญัติ

จำเลยที่ศาลชั้นต้นไม่ให้ปล่อยตัวชั่วคราวจะถูกคุมขังระหว่างการพิจารณาของศาลชั้นต้นเกินหนึ่งปีมิได้ และจำเลยที่ศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์ไม่ได้พิพากษาให้ลงโทษประหารชีวิตหรือลงโทษจำคุกตั้งแต่สิบปีขึ้นไปจะถูกคุมขังระหว่างการพิจารณาของศาลชั้นอุทธรณ์หรือศาลฎีกาแล้วแต่กรณีเกินหนึ่งปีมิได้”

มาตรา ๕ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๒๙/๑ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

“มาตรา ๒๙/๑ บุคคลย่อมมีสิทธิในกระบวนการยุติธรรม ดังต่อไปนี้

(๑) สิทธิเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็ว และทั่วถึง
 (๒) สิทธิพื้นฐานในกระบวนการพิจารณา ซึ่งอย่างน้อยต้องมีหลักประกันขั้นพื้นฐานเรื่องการได้รับการพิจารณาโดยเปิดเผย การได้รับทราบข้อเท็จจริงและตรวจเอกสารอย่างเพียงพอ การเสนอข้อเท็จจริง ข้อโต้แย้ง และพยานหลักฐานของตน การคัดค้านผู้พิพากษาหรือตุลาการ การได้รับการพิจารณาโดยผู้พิพากษาหรือตุลาการที่นั่งพิจารณาคดีครบองค์คณะ และการได้รับทราบเหตุผลประกอบคำวินิจฉัย คำพิพากษา หรือคำสั่ง

(๓) บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะให้คดีของตนได้รับการพิจารณาอย่างถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม

(๔) คู่ความและผู้มีส่วนได้เสียในคดีมีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม

(๕) ผู้เสียหาย และพยานในคดีอาญา มีสิทธิได้รับความคุ้มครอง การปฏิบัติที่เหมาะสม และค่าตอบแทนที่จำเป็นและสมควรจากรัฐ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

(๖) เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ หรือผู้พิการหรือทุพพลภาพ มีสิทธิได้รับความคุ้มครอง และมีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม

(๗) ในคดีอาญา ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีที่ถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม โอกาสในการต่อสู้คดีอย่างเพียงพอ การตรวจสอบหรือได้รับทราบพยานหลักฐานตามสมควร การได้รับความช่วยเหลือในทางคดีจากทนายความ และการได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว

(๘) ในคดีแพ่ง บุคคลมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายอย่างเหมาะสมจากรัฐ”

มาตรา ๖ ให้ยกเลิกความในวรรคหนึ่งของมาตรา ๓๔ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๓๔ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น การจำกัดเสรีภาพดังกล่าวจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อ

คุ้มครองสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันสุขภาพของประชาชน ทั้งนี้ บทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวจะจำกัดการตีความด้วยความเป็นธรรมมิได้”

มาตรา ๗ ให้ยกเลิกความในวรรคสองของมาตรา ๔๔ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะในกรณีการชุมนุมสาธารณะ และเพื่อคุ้มครองความสงบของประชาชนที่จะใช้ที่สาธารณะหรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในระหว่างที่ประเทศอยู่ในภาวะสงคราม หรือในระหว่างที่มีประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรงหรือประกาศใช้กฎอัยการศึก”

มาตรา ๘ ให้ยกเลิกความในวรรคสองของมาตรา ๔๕ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“กฎหมายตามวรรคหนึ่งอย่างน้อยต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการเป็นสมาชิกพรรคการเมืองซึ่งต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจและไม่เสียค่าใช้จ่าย การบริหารพรรคการเมืองซึ่งต้องมีความเป็นอิสระเปิดเผย และตรวจสอบได้ การเปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง ทั้งนี้ จะต้องไม่มีบทบัญญัติใดที่ทำให้เกิดการผูกพรรคการเมืองเกินความจำเป็น

การจัดตั้งพรรคการเมืองจะต้องไม่มีขั้นตอนและความยุ่งยากเกินควร ส่วนการยุบพรรคการเมืองจะทำได้เฉพาะกรณีที่ปรากฏพยานหลักฐานที่ชัดเจนว่าพรรคการเมืองนั้นกระทำการเพื่อล้มล้างการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข”

มาตรา ๙ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๔๗ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๔๗ บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับบริการทางสาธารณสุขที่เหมาะสมได้มาตรฐาน เป็นไปอย่างทั่วถึง มีประสิทธิภาพ และได้รับหลักประกันสุขภาพโดยถ้วนหน้า

บุคคลผู้ยากไร้มีสิทธิได้รับบริการสาธารณสุขของรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับการป้องกันและขจัดโรคติดต่ออันตรายจากรัฐอย่างเหมาะสมโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายและทันต่อสถานการณ์”

มาตรา ๑๐ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๔๘ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๔๘ สิทธิของมารดาในช่วงระหว่างก่อนและหลังการคลอดบุตรย่อมได้รับความคุ้มครองและช่วยเหลือตามที่กฎหมายบัญญัติ

บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์และไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ และบุคคลผู้ยากไร้ ย่อมมีสิทธิได้รับสวัสดิการ สิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะอย่างสมศักดิ์ศรี และความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐ

บุคคลซึ่งพิการหรือทุพพลภาพ มีสิทธิเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากสวัสดิการ สิ่งอำนวยความสะดวก
สะดวกอันเป็นสาธารณะ และความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐ

บุคคลวิกลจริตย่อมมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐ

บุคคลซึ่งไร้ที่อยู่อาศัยและไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ ย่อมมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือ
ที่เหมาะสมจากรัฐ”

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

.....
นายกรัฐมนตรี

**บันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญ
ของร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..)
พุทธศักราช ....**

---

๑. เหตุผลและความจำเป็นในการเสนอร่างรัฐธรรมนูญ

โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ได้ใช้บังคับมาระยะเวลาหนึ่งแล้ว แต่บทบัญญัติหลายมาตราที่เกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย หลายเรื่องยังขาดความชัดเจน และไม่ครอบคลุมถึงสิทธิบางประการของบุคคล ได้แก่ สิทธิในกระบวนการยุติธรรมหลายประการไม่ได้บัญญัติไว้ ทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติ ทั้งสิทธิในการขอลปล่อยตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาและสิทธิในกระบวนการยุติธรรมกรณีอื่นๆ เสรีภาพในการชุมนุมที่มักอ้างความมั่นคงเป็นข้อจำกัดเสรีภาพของบุคคลเสรีภาพในการรวมกันจัดตั้งพรรคการเมืองยังขาดสาระสำคัญ ทำให้กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญที่ตราขึ้นใช้บังคับ มีบทบัญญัติที่จำกัดการดำเนินกิจกรรมของพรรคการเมืองและเป็นอุปสรรคและภาระของพรรคการเมืองเกินความจำเป็น สิทธิในการได้รับบริการสาธารณสุขของรัฐควรมีความชัดเจนและครอบคลุมถึงการได้รับหลักประกันสุขภาพโดยถ้วนหน้าด้วย สิทธิของบุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์และผู้ยากไร้ ควรบัญญัติให้ชัดเจนและมีสภาพบังคับ รวมถึงสิทธิของผู้พิการและทุพพลภาพ สิทธิของบุคคลซึ่งไร้ที่อยู่อาศัยและผู้วิกลจริตควรจะได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐ ดังนั้น เพื่อให้บทบัญญัติเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย มีความชัดเจนและเกิดผลการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม ประชาชนผู้ที่ด้อยโอกาสทางสังคมได้รับสิทธิและความช่วยเหลือจากรัฐ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม จึงจำเป็นต้องตรารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยนี้

๒. สาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญ

๑. กำหนดชื่อเรียกของรัฐธรรมนูญว่า “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่...) พุทธศักราช...” (มาตรา ๑)

๒. กำหนดวันมีผลใช้บังคับของรัฐธรรมนูญให้นับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป (มาตรา ๒)

๓. เพิ่มความเป็นวรรคห้าของมาตรา ๒๕ โดยขยายการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลให้รวมถึงสิทธิหรือเสรีภาพตามพันธะสัญญาและกติการะหว่างประเทศที่ประเทศไทยเป็นภาคีด้วย (มาตรา ๓)

๔. กำหนดความคุ้มครองสิทธิในการขอลปล่อยตัวของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา และการไม่ปล่อยตัวชั่วคราวจะต้องเป็นกรณีที่หากปล่อยตัวชั่วคราวแล้ว ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะหลบหนี

หรือมีเหตุอื่นเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และกำหนดให้จำเลยที่ศาลชั้นต้นไม่ให้ปล่อยตัวชั่วคราวและจำเลยที่ศาลชั้นต้นหรือศาลชั้นอุทธรณ์ไม่ได้พิพากษาให้ลงโทษประหารชีวิตหรือลงโทษจำคุกตั้งแต่สิบปีขึ้นไป จะถูกคุมขังระหว่างพิจารณาเกินหนึ่งปีมิได้ เพื่อมิให้ศาลได้ใช้ดุลพินิจกว้างขวางเกินไป จนกระทบต่อสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยและบทสันนิษฐานของรัฐธรรมนูญ โดยแก้ไขเพิ่มเติมวรรคห้าของมาตรา ๒๙ และเพิ่มความเป็นวรรคหกของมาตรา ๒๙ (มาตรา ๔)

๕. เพิ่มสิทธิในกระบวนการยุติธรรมตามที่เคยบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับก่อนไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ เป็นมาตรา ๒๙/๑ (มาตรา ๕)

๖. กำหนดให้กฎหมายที่จำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นฯ จะจำกัดการตีพิมพ์ด้วยความเป็นธรรมมิได้ (มาตรา ๖)

๗. กำหนดข้อจำกัดเสรีภาพในการชุมนุมใหม่ให้เกิดความเหมาะสมเพื่อป้องกันมิให้รัฐใช้ข้ออ้างเรื่องความมั่นคง จำกัดเสรีภาพในการชุมนุมของประชาชน (มาตรา ๗)

๘. แก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับเสรีภาพในการรวมกันจัดตั้งพรรคการเมืองและการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง โดยกำหนดให้ผู้ที่ เป็นสมาชิกพรรคต้องสมัครใจและไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย การบริหารพรรคการเมืองต้องมีความเป็นอิสระ เปิดเผย และตรวจสอบได้ และการมีส่วนร่วมของสมาชิกพรรค โดยกฎหมายที่ตราขึ้นจะต้องไม่มีบทบัญญัติที่เป็นภาระแก่พรรคการเมืองเกินความจำเป็น อีกทั้งให้การจัดตั้งพรรคการเมืองต้องไม่มีขั้นตอนยุ่งยากเกินควร ส่วนการยุบพรรคจะทำได้เฉพาะเมื่อมีพยานหลักฐานชัดเจนว่าพรรคการเมืองนั้นกระทำการเพื่อล้มล้างการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขเท่านั้น โดยแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๔๕ (มาตรา ๘)

๙. แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๔๗ เพื่อให้สิทธิของประชาชนที่จะได้รับบริการสาธารณสุขของรัฐ มีความชัดเจนและครอบคลุมมากขึ้น (มาตรา ๙)

๑๐. แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๔๘ เพิ่มการคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่มีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์ และผู้ยากไร้ สิทธิของผู้พิการและทุพพลภาพบุคคลวิกลจริตและผู้ซึ่งไร้ที่อยู่อาศัย ในการได้รับการช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐ (มาตรา ๑๐)